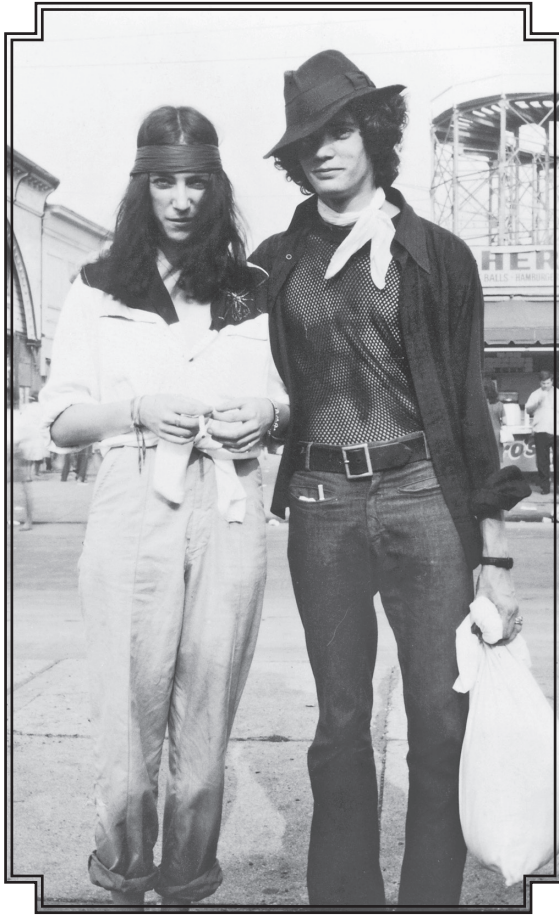

Çoluk Çocuk

Çoluk Çocuk

Patti Smith

Türkçesi: Yiğit Değer Bengi

ÇOLUK ÇOCUK
Patti Smith

Özgün ismi: Just Kids

© 2010, Patti Smith

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:

© 2010 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Sertifika No: 12746

Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Yiğit Değer Bengi

Editör: Emre Ülgen Dal

Sayfa ve Kapak Uygulama: Deniz Guliyeva

ISBN: 978 605 61801 0 1

1. Baskı: Aralık 2010

13. Baskı: Haziran 2017

İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8

Yenibosna - Bahçelievler İstanbul

Tel: (212) 496 11 11 Sertifika No: 10614

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Şahkulu Mah. Büyük Hendek Cad. Brot Apt.

No:4/10 34421 Beyoğlu İstanbul

Tel: (212) 245 08 39

e-posta: domingo@domingo.com.tr

www.domingo.com.tr

İçindekiler

ÖNSÖZ	XI
PAZARTESİ ÇOCUKLARI	I
ÇOLUK ÇOCUK	33
CHELSEA OTEL	89
BİRLİKTE AYRI YOLLAR	211
TANRI'YLA EL ELE	261
OKURA BİR NOT	287

Robert hakkında çok şey söylendi, daha da söylenecektir. Delikanlılar ona öykünerek yürüyecek, genç kızlar beyaz elbiselere bürünüp onun buklelerine yas tutacak. Hem ayıplanacak, hem de tapılacak. Aşırılıkları hem lanetlenecek hem de romantikleştirilecek. Gerçek ise, en sonunda, çalışmalarında görülecek; sanatçının ete kemiğe büründüğü eserlerinde... Asla kaybolmayacak, asla eksilmeyecek. İnsanoğlu bunu yargılayamaz. Çünkü sanat Tanrı'yı söyleyen bir şarkıdır ve nihayetinde yine O'na aittir.

Önsöz

ÖLDÜĞÜNDE UYUYORDUM. BİR KEZ DAHA İYİ GECELER DİLEMEK için hastaneyi aramıştım, ancak morfinin üzerini örttüğü, derin bir uykudaydı. Ahize elimde, telefonda ağır ağır soluk alıp verişini dinlerken, sesini bir daha duyamayacağımı biliyordum.

Sonra sessizce eşyalarımı topladım; defterimi, dolmakalemimi. Eskiden onun olan kobalt mavisi mürekkep hokkamı. İran kupamı, mor madalyamı ve bebek dişlerimi. Yavaşça merdivenlerden yukarı çıktım. Çıkarken basamakları saydım, on dördünü de, birer birer. Beşikte yatan kızımın battanieresini üzerine örttüm, uyuyan oğlumu örttüm ve sonra kocamın yanına uzanıp dua ettim. Hâlâ hayatta, diye fısıldadığımı anımsıyorum. Ardından uykuya daldım.

Erkenden uyandım, merdivenlerden inerken onun ölmüş olduğunu biliyordum. Gece açık kalan televizyonun gürültüsü hariç her şey suskundu. Sanat kanalı açıktı. Opera vardı. Tosca'nın tüm gücü ve hüznüyle ressam Cavaradossi için duyduğu ihtirası ilan edişi beni ekrana çekti. Soğuk bir Mart sabahıydı ve üzerime kazağımı giydim.

Jaluzileri kaldırınca çalışma odasının içi ışıkla doldu. İskemlemin kalın keten kaplamasını elimle düzelttikten sonra Odilon

Redon'ın tablolarının yer aldığı bir kitabı seçtim, küçük bir denizde yüzen bir kadın başının resmedildiği tabloyu açtım. *Kapalı Gözlerle*. Soluk gözkapaklarının ardında gizlenen, henüz çizilmemiş bir kâinat. Telefon çaldı, cevap vermek üzere ayağa kalktım.

Arayan Robert'ın en küçük erkek kardeşi Edward'dı. Söz verdiği gibi Robert'ı son bir kez benim adıma öptüğünü söyledi. Öylece kalakaldım, donmuştum; sonra yavaşça, sanki bir rüyadaymışçasına iskemleme geri döndüm. Tam o anda Tosca'nın muhteşem aryası "Vissi d'arte" başladı. *Ben aşk için yaşadım, ben Sanat için yaşadım*. Gözlerimi kapadım ve ellerimi kavuşturdum. Ona nasıl veda edeceğime takdir-i ilahi karar vermişti.

Pazartesi
Çocukları

ANNEM ÇOK KÜÇÜKKEN BENİ PRAIRIE NEHRİ'NİN KIYISINDAKİ Humboldt Parkı'nda yürüyüşe çıkarırdı. Oraya ait muğlak anılarım var, cam tabaklar üzerindeki baskılar gibi; eski bir kayıkçı kulübesi, yuvarlak bir orkestra sahnesi ve kemerli bir taş köprü... Nehrin dar boğazları geniş bir gölete dökülüyordu ve ben o suyun yüzeyinde eşsiz bir mucize görmüştüm. Beyaz tüyden bir elbisenin içinden uzun, kavisli bir boyun çıkmıştı.

Heyecanımı fark eden annem, *kuğu*, dedi. Kuğu, geniş kanatları ile parlak suyun yüzeyini cırparak göğe yükseldi.

Bu kelime, hayvanın görkemi ve bende yarattığı duygular karşısında kifayetsiz kalıyordu. Gördüğüm manzara sözlerle anlatılamayacak bir dürtüyü ortaya çıkarmıştı; kuğudan bahsetmek için arzuyu dolup taşıyordum, beyazlığı üzerine bir şeyler söylemek, hareketinin o şiddetli görkemini ve kanatlarının o yavaş çırpınısını anlatmak istiyordum.

Kuğu gökyüzüyle bir oldu. Hissettiklerimi anlatabilmek için kendi sözcüklerimi bulabilmek için çabaladım. *Kuğu*, diye tekrar ettim, tam anlamıyla tatmin olmadan, ve bir sancı hissettim içimde, tuhaf bir özlem; etraftakilerin, annemin, ağaçların ya da bulutların fark edemedikleri.

1946'daki Büyük Tipi sırasında, Chicago'nun Kuzey Yakası'nda bir Pazartesi günü doğdum. Bir gün erken doğmuşum; yeni yıl gecesi doğan bebekler hastaneden yepyeni bir buzdolabıyla çıkardı. Annemin beni içerde tutma gayretlerine rağmen, taksi Michigan Gölü kıyısında, kar ve rüzgarın içinde yol alırken, doğum başlamış. Babamın anlattığına göre uzun, sıska bir şeymişim ve bronşit zatürreyle dünyaya gelmişim; beni buharı tüten bir leğenin üzerinde tutarak hayatta kalmamı sağlamış.

Kız kardeşim Linda ise 1948'de, yine bir kar fırtınası sırasında aramıza katıldı. Zorunluluklar bir an önce kendime yetebilmeyi gerektiriyordu. Annem ev bütçesine katkıda bulunmak için ütü yaparken ben pansiyonumuzun sundurmasında oturup buzcuyu ve onun artık tarihe karışmaya yüz tutmuş at arabasını beklerdim. Adam bana kahverengi kağıtlara sarılmış buz dilimleri verirdi. Birini henüz bebek olan kız kardeşime vermek üzere gizlice cebime atmış, daha sonra almak üzere cebime uzandığımda yok olduğunu fark etmişim.

Annem erkek kardeşim Tod'a hamile kaldığı zaman Logan Meydanı'ndaki sıkış tepiş dairemizden ayrıldık ve Pennsylvania Germantown'a taşındık. Sonraki birkaç yıl geçici olarak asker aileleri için inşa edilmiş evlerde yaşadık, yabani çiçeklerle kaplı terk edilmiş bir araziye bakan beyaz badanalı kışlalar. Bu araziye Arsa ismini vermiştik; yaz günleri büyükler orada oturup sohbet eder, sigara içer ve biz çocuklar oynarken hindiba şaraplarını elden ele dolaştırırlardı. Annem bana kendi çocukluğunun oyunlarını öğretti: Heykeller, Kızıl Korsan ve Simon Diyor Ki. Yaptığımız papatya zincirleriyle boynumuzu süsleyip alınlarımızı taçlandırırđık. Akşamları yakaladığımız ateş böceklerini cam kavanozlara doldurur, ışıklarını sağıp parmaklarımıza yüzük yapardık.

Annem bana dua etmeyi öğretti, ona da kendi annesinin öğrettiği bir duaydı bu: *Şimdi uykuya yatıyorum. Ruhumu koruması için İsa'ya dua ediyorum.* Geceleri, ben küçük yatağımın yanında diz çöküp onun sözlerini tekrarlarken, o da ağzından hiç düşürmediği sigarası ile yanı

başımda ayakta bekler, beni dinlerdi. Tek dileğim dua etmeyi ama sözleri kafamı karıştırırdı ve annemi soru yağmuruna tutardım. Ruh nedir? Ne renktir? Çok yaramaz olduğu için ruhumun ben uyurken gizlice kaçıp sonra da geri dönemeyeceğinden korkuyordum. Uyuyakalmamak için elimden geleni yapardım; böylece ruhumu ait olduğu yerde, içimde tutacaktım.

Merakımı dindirmek için olsa gerek, annem beni Pazar okuluna yazdırdı. Eğitim sistemi ezbere dayalıydı, Kutsal Kitap'tan ayetler ve İsa'nın sözlerini ezberliyorduk. Daha sonra sıraya girip bir kaşık dolusu petek balıyla ödüllendiriliyorduk. Bir sürü öksüren çocuğa bal vermek için kavanozun içinde tek bir kaşık bulunurdu. İçgüdüsel olarak kaşıktan kaçınsam da Tanrı fikrini çabucak kabullendim. Gök-yüzünde akan yıldızlar misali, hareketli bir varlığın yukarılarda bir yerde olduğunu hayal etmek mutluluk vericiydi.

Çocuksu duamla yetinemediğimden, bir süre sonra kendi duamı yazmama izin vermesi için anneme yalvardım. Artık *Eğer uyanmadan ölürsem, İsa'ya ruhumu yanına alması için dua ediyorum* sözlerini tekrar etmek zorunda olmadığım ve kalbimden ne geliyorsa söyleyebileceğim için rahatlamıştım. Artık özgürleşmişim; kömür sobasının yanındaki yatağıma uzanıp azimle Tanrı'ya sözlü mektuplar yazmaya başladım. Uykuyu çok sevmezdim; bitip tükenmek bilmeyen yeminlerim, hayallerim ve planlarımla onun canını oldukça sıkmış olmalıyım. Ancak zaman ilerledikçe, farklı bir dua etme yöntemine yöneldim; konuşmaktan çok dinlemeyi gerektiren sessiz bir duaydı bu.

Küçük söz sağanağım dinip yerini oldukça karmaşık bir duyguya; bir açılım ve içe dönüş hissine bıraktı. Bu, hayalgücünün parıltılı dünyasına ilk adıımımdı. Grip, kızamık, suçiçeği ve kabakulak gibi hastalıklar yüzünden ateşlendiğim zamanlar daha da etkiliydi. Bu hastalıkların tümünü geçirdim ve her biri ile yeni bir farkındalık seviyesine ulaşma ayrıcalığını yaşadım. İçimin derinlerinde kaybolmuş yataarken -başımın üzerinde bir kar tanesi dönüyor, yoğunlaşarak gözkapaklarımın arkasına işliyordu- çok değerli bir hatıra edindim; cennetin kaleydoskopundan bir yüz.

Dualara olan tutkum zaman içinde kitaplara duyduğum sevginin gölgesinde kaldı. Annemin ayakucuna ilişir, kucağında bir kitapla oturup sigara ve kahve içişini izlerdim. Onun o dalıp kaybolmuş hali ilgimi çekerdi. Henüz anaokuluna başlamamış olmama rağmen kitaplarına bakmayı, onların kağıtlarına dokunmayı ve ön kapaklarının ince kağıdını soymayı seviyordum. İçlerinde annemin dikkatini böylesine sıkıca yakalayan şeyin ne olduğunu bilmek istiyordum. Foxe'in *Book of Martyrs*'inin kızıl kapaklı bir baskısını içinde yazanları anlayabilirim umuduyla yastığımın altına gizlediğimi fark edince, annem bana okumayı öğretmek gibi yorucu bir işe girişti. Büyük bir çabayla Anne Kaz'dan Dr. Seuss'a¹ kadar yol aldık. Kendi başıma okumaya başladık-tan sonra kanepede onun yanına oturmama izin verilmişti; o *Balkçının Ayakkabıları'nı*² okuyordu, bense Andersen'in *Kırmızı Pabuçlar'*ını.

Kendimi tamamen kitaplara kaptırmıştım. Hepsini okumayı istiyordum ve okuduğum her kitap yeni arzular tetikliyordu. Afrika'ya gidip Albert Schweitzer'in³ hizmetine girebilir ya da rakun postu şap-kamı giyip, belime de boynuzdan barut tabancamı takıp Davy Crockett gibi kendimi insanları korumaya adayabilirdim. Himalayalar'a tırmanabilir ve bir dua tekerleğini döndürmek suretiyle dünyanın dönmeye devam etmesini sağlayarak bir mağarada yaşayabilirdim. Fakat en güçlü arzum kendimi ifade etme dürtümdü ve hayal gücümün meyvelerini toplarken ilk gönüllü suç ortaklarım da kardeşlerim oldu. Öykülerimi ilgiyle dinlediler, oyunlarımda istekle yer aldılar ve savaşlarımda cesurca dövüştüler. Arkamda onlar varken, hiçbir şey imkansız görünmüyordu.

Baharda genellikle hastalanıp yatağa düşer, açık pencereden arkadaşlarımla oyun seslerini dinlemek zorunda kalırdım. Yaz aylarında küçük kardeşlerim yatağıma gelip aramızın ne kadarının düşmandan kurtarıldığını rapor ederdi. Yokluğumda birçok savaş kaybetmiştik

¹ Ç.N: Amerikalı çizgi filmci ve çocuk kitapları yazarı Theodor Geisel'in yazı mahlası.

² Ç.N: *The Shoes of the Fisherman*: Avustralyalı yazar Morris West'in 1963 tarihli romanı.

³ Ç.N: 1875-1965 yılları arasında yaşamış Hıristiyan müzik, bilim ve düşün insanı. Ahlak ve teoloji konularındaki çalışmalarının yanı sıra Gabon'da açtığı hastane ile ünlüdür. 1952 yılında Nobel Barış Ödülü almıştır.

ve yorgun askerlerim yatağımın çevresinde toplanırdı; ben de onları çocuk askerın kutsal kitabı Robert Louis Stevenson imzalı *A Child's Garden of Verses*'tan bir dua ile kutsardım.

Kışları kardan kaleler yapardık ve ben de general olarak seferlerimizi yönetir, haritalar hazırlar, saldırı ve geri çekilişlerimizin stratejilerini hazırlardım. Turuncu ve yeşil renklerimizle İrlandalı dedelerimizin savaşlarında çarpışırdık. Turunculara bürünsek de, bunun ne anlama geldiğini bilmezdik. Bizim rengimizdi işte. Dikkatler dağlıınca ateşkes ilan eder ve arkadaşım Stephanie'yi ziyaret ederdim. Tam olarak ne olduğunu anlayamadığım bir hastalığının nekahet dönemindeydi; bir tür lösemi. Benden büyüktü, sanırım ben sekiz, o ise onikiydi. Ona söyleyecek fazla bir sözüüm yoktu, büyük olasılıkla sıkıntısına derman olamıyordum, ancak o yine de ziyaretlerimden mutluluk duyuyor gibiydi. Sanırım beni gerçekten ona çeken şey iyi kalpli oluşum değil, eşyalarına duyduğum heyecandı. Ablası benim ıslak giysilerimi asar ve bize tepside sıcak kakao ile graham krakerleri getirirdi. Stephanie yastıklardan oluşan bir tepenin üzerinde yatar, ben de ona uzun masallar anlatır, çizgi romanlarını okurdum.

Çizgi roman koleksiyonunu hayranlıkla incelerdim, yatalak geçen bir çocukluğun sonucunda birikmiş yığınlar; *Süpermen*, *Küçük Lulu*, *Classic Comics* ve *House of Mystery*'nin tüm sayıları. Eski bir puro kutusunda 1953'ün tüm resimli tılsım kolye uçlarının tamamına sahipti: bir rulet çemberi, bir daktilo, bir buz pateni, Mobil'in kırmızı kanatlı atı, Eyfel Kulesi, bir bale pabucu ve kırkyedi eyalet şeklindeki kolye uçları. Onlarla hiç bıkmadan sonsuza kadar oynayabilirdim ve bazen, aynısından iki tane olduğunda, birini bana verirdi.

Yatağımın yakınında yer döşemelerinin altında gizli bir bölmem vardı. Zulamı orada saklardım; misket oyunlarından kazandıklarım, değişik tokuş kartlarım ve Katolik çöp kutularından kurtardığım eşyalar –dini temalı kartlar, eskimiş pelerinler, elleri ve ayakları ufalanmış alçıdan azizler. Stephanie'den gelen ganimetleri de oraya koyardım. İçimden bir ses hasta bir kızdan hediye kabul etmemem gerektiğini söylüyordu ancak utançla karışık olsa da, onları aldım ve sakladım.